

ความรุนแรงในสื่อผ่านการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์กับช่องว่างของการรับผิดชอบกฎหมาย

Violence in Media through Cyberbullying and Legal Liability

ณชรต อิมณะรัญ, รัชชา สถาพรพงษ์

มหาวิทยาลัยรังสิต, มหาวิทยาลัยรังสิต

Nacharata Aimnaran¹, Ratcha Satapornpong²

Rangsit University, Rangsit University

Email: nacharata.a@rsu.ac.th¹

Email: ratcha.s@rsu.ac.th²

Received: March 10, 2020; Revised: May 7, 2020; Accepted: June 10, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือเพื่อชี้ให้เห็นประเด็นทางกฎหมายที่เป็นช่องว่าง และความไม่ชัดเจนในการใช้กฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้ทำการประทุษร้ายผู้อื่นบนโลกไซเบอร์ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเกิดจากการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ ทั้งนี้เป็นผลมาจากเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ทุกคนอาจสร้างเนื้อหาเพื่อสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ได้ ทำให้เกิดความคลุมเครือระหว่างพื้นที่ส่วนบุคคลและพื้นที่สาธารณะในสื่อสังคมออนไลน์ และเป็นที่มาของปัญหาการประทุษร้ายผู้อื่นบนโลกไซเบอร์ที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น

การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ เป็นคำที่มีขอบเขตกว้างขวาง ปรากฏผ่านคำและ/หรือภาพผ่านเครื่องมือสื่อสารดิจิทัลใด ๆ เพื่อการเชื่อมต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นการกระทำที่สร้างความเดือดร้อนรำคาญ ก่อความ ช่มชู้ นินทา ด่าทอ การแพร่ความลับส่วนตัว การกีดกันผู้อื่น การใส่ความ การล่อลวง การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล แอบอ้าง หรือสร้างข้อมูลเท็จบิดเบือนของผู้อื่นไปเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งได้แก่ การเกิดภาวะซึมเศร้า การขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ความหวาดกลัว ไปจนถึงการทำร้ายตัวเองด้วยวิธีต่าง ๆ

การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ เป็นพฤติกรรมที่คุกคามต่อสิทธิมนุษยชน สิทธิทางการสื่อสารและสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัว เป็นความผิดที่เข้าข่ายความผิดฐานการละเมิดและความผิดต่อชื่อเสียง กฎหมายปัจจุบันบางส่วนได้คุ้มครองและมีบทกำหนดโทษไว้ชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และ 423 กฎหมายอาญาว່าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาทและการดูหมิ่น มาตรา 326 มาตรา 328 และ 393 แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมการกระทำผิดจากการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ที่มีหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบที่มีต่อสภาพทางสังคมและจิตใจของผู้ถูกระทำดังนั้น ภาครัฐจึงจำเป็นต้องทบทวน ปรับปรุง หรือมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์

คำสำคัญ: ความรุนแรง การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ การรับผิดทางกฎหมาย

Abstract

This article aims to point out legal loopholes and ambiguities in the enforcement of laws against persons bullying other persons on the internet. Many countries, including Thailand, have no specific laws on cyberbullying. At present, any person or group can create content for online communication. There are no boundaries as what is acceptable and what is not acceptable. There is some evidence that cyberbullying is escalating.

The definition of cyberbullying is broad. It may be in the form of words or photos and it may be disseminated on any of the many social networks and by means of all types of digital communication devices. It may be in the form of threats and deception, gossip, verbal abuse and slander. It can be used to disseminate private information and violate the privacy of the person or agency being targeted. It can be used by imposters, and it can be a major source of false (fake) news, for example. Victims of cyberbullying are known to suffer from depression, lower self-esteem, fear, and may even result in self-injuries.

Cyberbullying is a threat to human rights, the right to secure communication, and the right to privacy. Some existing laws provide relief in the case of defaming someone's reputation. Punishments are clearly set out for such offences, such as in the Computer Crime Act B.E. 2560, and in Section 420 and Section 423 of the Civil and Commercial Code with respect to defamation and insult in compliance with Section 326, Section 328, and Section 393 of the Criminal Code.

However, the laws have failed to keep pace with cyberbullying and its impact on social and mental health of the victims. Thus, it is recommended that appropriate agencies of governments should be required to review and revise existing laws, as well as implement specific legal measures which protect the rights of citizens, and to protect them from being victims of cyberbullying.

KEYWORDS: Violence, Cyberbullying, Legal Liability

บทนำ

ปัจจุบัน เราเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างง่ายดายในทุกที่ทุกเวลา เช่น Facebook, Twitter, Instagram ทำให้สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ แม้ว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล แต่ในขณะเดียวกัน การสื่อสารที่รวดเร็วและขาดความยั้งคิดก็อาจเป็นเหมือนดาบสองคม กล่าวคือในอีกด้านหนึ่งอาจเป็นช่องทางในการก่อวินาศกรรม ช่มเหิง หรือกลั่นแกล้งผู้อื่น โดยมีเจตนาให้เกียรติยศชื่อเสียงเสียหาย อับอาย ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ยังผลให้ผู้เสียหายเกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจ การกระทำดังกล่าวถือเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคม การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์จึงเป็นปรากฏการณ์ทางการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น และผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในทางกฎหมาย ประเด็นข้อกฎหมายที่มีอยู่ในสังคมไทยปัจจุบันยังมีช่องโหว่ ไม่ชัดเจนในการตีความตัวบทกฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้มีพฤติกรรมประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ซึ่งมีขอบเขตของพฤติกรรมที่กว้างขวางเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังเช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 393 ว่าด้วยการ ดูหมิ่น หรือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 423 ว่าด้วยการละเมิด ล้วนยังไม่ได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์

เทคโนโลยีทางการสื่อสารเป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์ได้โดยง่าย เนื่องจากการที่ผู้ใช้เครื่องมือสื่อสารอาจสร้างเนื้อหา (User-generated content) เพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ได้ นิธิดา แสงสิงแก้ว (2561) ได้ทบทวนมโนทัศน์แห่งผู้คน สื่อ และสารในสังคมดิจิทัลโดยชี้ให้เห็นว่าเราอยู่ในปรากฏการณ์ “ผู้สื่อสารที่ลื่นไหล” (Fluid communicator) กล่าวคือ ผู้ใช้สื่อเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งสาร ทำให้การไหลเวียนของข้อมูล

ข่าวสารมากขึ้น เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องและขยายเครือข่ายออกไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นทิศทางของผู้รับสารที่มีลักษณะแตกตัว (Diffused audience) ก่อให้เกิดการผูกพัน มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและเข้มข้น เป็นการแสดงทัศนะของผู้ใช้สื่อในฐานะที่เป็นพลเมืองร่วมทางสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน อัตลักษณ์ของบุคคลสามารถปรับเปลี่ยน รื้อถอน และสร้างใหม่ เปิดโอกาสให้ผู้คนทำความเข้าใจตัวเองแบบใหม่ รวมทั้งความลื่นไหลในการเชื่อมต่อกับเครือข่ายที่ระบบนิเวศของทั้งสื่อใหม่และสื่อดั้งเดิมทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ในระดับการสื่อสารที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดความกลมกลืนระหว่างความเป็นพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ดังที่ Bauman (2006, อ้างใน นิธิดา แสงสิงแก้ว, 2561) เสนอว่า ความเป็นสาธารณะของทุกวันนี้เกิดจากความครอบงำของปัจเจกที่ต่างสนใจเรื่องราวของตัวเองและกัน สิ่งที่เคยเรียกว่า เป็นความสำคัญร่วมกลายเป็นเพียงที่รวมของเรื่องราวส่วนบุคคล พื้นที่สาธารณะกลายเป็นดินแดนที่ทำให้เกิดการเปิดเผยเรื่องราวส่วนตัวที่ยังลี้ลับลึกเท่าไร ก็ยิ่งดูมีมูลค่าเพิ่มขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในบริบทสื่อใหม่เป็นการสื่อสารที่ต้องเกิดการ “ปะติดปะต่อ” อาจไม่มีรายละเอียดเพื่อสร้างการรับรู้หรือความเข้าใจร่วมกัน ขาดบริบทในการเชื่อมโยงอธิบายสิ่งที่กำกับตีความ อีกทั้งการสื่อสารเป็นไปอย่างเร่งรีบรวดเร็ว ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การตรวจสอบหรือการเรียบเรียงความคิด หลายกรณีทำให้เข้าใจผิด เกิดทัศนคติที่เป็นลบระหว่างกัน และกลายเป็นเครื่องมือในการทำร้ายทำลายผู้อื่น สร้างอคติ และชี้้นำให้เกิดความโกรธแค้นเกลียดชัง

จากปรากฏการณ์การสื่อสารดังกล่าว คณะผู้เขียนบทความได้เล็งเห็นว่า กรณีการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ ไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ควรได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการร่วมกันแก้ไขปัญหามารยาททางสังคมในการสื่อสารในสังคม โดยมีมติที่บทความนี้หยิบยกขึ้นเป็นการเน้นแนวคิดด้านการปรับปรุงข้อ

กฎหมายเพื่อเป็นกลไกควบคุมทางสังคมที่ซึ่งเป็น
รูปธรรมอย่างชัดเจน

ความหมายและประเภทของการประทุษร้ายบนโลก ไซเบอร์ (Cyberbullying)

การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ มีผู้ให้
ความหมายไว้แตกต่างกันหลายหลาย ดังตัวอย่าง
คำอธิบายต่อไปนี้

Belsey (2005, อ้างใน Shaheen Shariff,
2008) ให้ความหมายว่า Cyberbullying เป็นการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อาทิ อีเมล
โทรศัพท์มือถือ เว็บเพจต่าง ๆ เพื่อส่งข้อความหมิ่น
ประมาท โดยตั้งใจทำร้ายผู้อื่นบนโลกออนไลน์

นภาพรพรรณ อาษาเพชร (2560) ใช้คำว่า
“การรังแกผ่านโลกไซเบอร์” โดยให้ความหมายว่า
เป็นพฤติกรรมของผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมี
พฤติกรรมรังแกผู้อื่นในลักษณะต่าง ๆ เช่น การโพสต์
ข้อความนินทาใส่ร้ายหรือด่าทออย่างรุนแรง โดยมี
เจตนาสร้างความเสียหาย ถูก รุม ทั้งการละเมิด
สิทธิส่วนบุคคล เช่น การสวมรอยใช้งาน การปลอม
แปลงอัตลักษณ์ และการเผยแพร่ความลับของผู้อื่น
อันส่งผลกระทบต่อจิตใจและคุณภาพชีวิต

สมภพ แจ่มจันทร์ (2561) ให้ความหมายว่า
“การรังแกบนโลกไซเบอร์” เป็นพฤติกรรมการรังแก
รูปแบบหนึ่งที่เปลี่ยนจากพื้นที่ในชีวิตจริงมาอยู่บน
โลกออนไลน์ เช่น การใช้วาจาที่ไม่ดีทำร้ายกัน การ
ด่าทอบนโลกออนไลน์หรือสื่อสังคมต่าง ๆ

สิโรตม มณีแฮด และปรัชญนันท์ นิลสุข
(2562) ให้ความหมายว่า “การกลั่นแกล้งกันบนโลก
ไซเบอร์” หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ที่ก่อความ
เดือดร้อน รำคาญ เสียหาย รังเกียจ หรืออคติแก่จิตใจ
ของผู้อื่นหรือก่อความเสียหายผ่านช่องทางของ
เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วย
ภาพ เสียง วิดีโอ และข้อความเชิงลบในลักษณะของ
พฤติกรรมทะเลาะ ก่อวุ่น ข่มขู่ คุกคาม คัดลอก
ปลอม หรือสวมรอย เป็นต้น จัดเป็นพฤติกรรมที่ไม่
สร้างสรรค์

การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ (ราชบัณฑิต
สภา, 2563) หมายถึง การข่มเหงรังแกซ้ำแล้วซ้ำอีก
ด้วยภาพหรือหรือข้อความผ่านสื่อออนไลน์ (online
media) ที่สร้างความอับอายและเจ็บปวดแก่ผู้ตกเป็น
เหยื่อ

จากตัวอย่างความหมายข้างต้น จึงประมวล
ความหมายของพฤติกรรมการประทุษร้ายบนโลก
ไซเบอร์ในบทความนี้ว่าหมายถึง วิธีการกลั่นแกล้ง
ใด ๆ ที่มีลักษณะการข่มเหงรังแกผู้อื่นซ้ำแล้วซ้ำอีก
โดยใช้คำและ/หรือภาพผ่านเครื่องมือสื่อสารดิจิทัล
ใด ๆ เพื่อการเชื่อมต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น
Facebook, Twitter, E-mail, LINE, Instagram,
YouTube หรือเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความ
เดือดร้อนรำคาญ ก่อวุ่น ข่มขู่ นินทา ด่าทอ นำ
ความลับอันเป็นส่วนตัว การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล
หรือสร้างข้อมูลที่บิดเบือนของผู้อื่นไปเปิดเผยในพื้นที่
สาธารณะโดยการโพสต์ข้อความหรือรูปภาพ โดยมีได้
รับอนุญาต

พิจิตรา เพชรปารี (2562) กล่าวถึงประเภท
ของการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์โดยอิงตามการ
จำแนกประเภทของสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน
เกี่ยวกับพฤติกรรม 10 ลักษณะดังนี้

1) การแกล้งแหย่ (Trolling) ผู้กลั่นแกล้งจะ
รังแกผู้อื่นด้วยการใช้ถ้อยคำดูถูกเหยียดหยามในห้วง
สนทนาหรือในสังคมออนไลน์โดยมีเจตนาแหย่ให้
เหยื่อตอบโต้กลับมาด้วยถ้อยคำรุนแรง

2) การใส่ความ (Denigration/Dissing) ผู้
กลั่นแกล้งเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ทำให้ผู้อื่นเสียหาย อับ
อาย หรือกลายเป็นตัวตลก

3) การกีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม (Exclusion)
ผู้กลั่นแกล้งลบหรือบล็อกผู้อื่นไม่ให้เข้ากลุ่มในสังคม
ออนไลน์ โดยสร้างความหมางเมินหรืออคติผ่าน
ข้อความหรือกิจกรรมกลุ่มออนไลน์ เพื่อกีดกันเหยื่อ
ออกจากกลุ่ม

4) การแพร่ความลับ (Outing) ผู้กลั่นแกล้ง
ล่วงรู้แล้วนำข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้อื่นไป
เผยแพร่ในโลกออนไลน์ โดยมีเจตนาเพื่อให้อับอาย

5) การล่อลวง (Trickery) การใช้อุบายให้ผู้อื่นเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับที่น่าอาย แล้วนำไปเผยแพร่ต่อในสังคมออนไลน์

6) การแอบอ้างชื่อหรือตัวตนของผู้อื่น (Impersonation/Frapping) ผู้กลั่นแกล้งจะแอบเข้าใช้งานบัญชีสื่อออนไลน์ของผู้อื่น แล้วแกล้งโพสต์ข้อความหรือรูปภาพที่น่าอัปยศลงในสื่อออนไลน์

7) การสร้างบัญชีใช้งานปลอมเพื่อรังแกผู้อื่น (Fake profiles) ผู้กลั่นแกล้งจะซ่อนตัวตนที่แท้จริงของตัวเองโดยการสร้างบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ปลอมขึ้นมา แล้วส่งรูปภาพ หรือข้อความเพื่อกลั่นแกล้งผู้อื่น

8) การขโมยอัตลักษณ์ดิจิทัล (Catfish) ผู้กลั่นแกล้งจะขโมยรูปภาพของผู้อื่น แล้วนำไปสร้างตัวตนใหม่ เพื่อหวังผลในการหลอกลวง

9) การก่อกวน คุกคาม (Harassment) ผู้กลั่นแกล้งจะคุกคามผู้อื่นซ้ำๆ หลายครั้ง โดยส่งข้อความเชิงคุกคามหรือข่มขู่ให้หวาดกลัว

10) การคุกคามข่มขู่อย่างจริงจังและรุนแรงผ่านสื่อดิจิทัล (Cyber stalking) ผู้กลั่นแกล้งข่มขู่จะทำให้เหยื่อเสียชื่อเสียง หรือจะทำร้ายร่างกาย รวมถึงการที่ผู้ใหญ่ส่งข้อความถึงเยาวชนผ่านสื่อออนไลน์เพื่อหวังจะทำอนาจาร

จากพฤติกรรมการประทุษร้ายผู้อื่นบนโลกไซเบอร์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้กลั่นแกล้งมีเจตนาทำให้ผู้อื่นเสียหายด้านสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และสิทธิต่อชื่อเสียง อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อจิตใจของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง โดยอาจปรากฏผ่านการส่งข้อความและภาพทั้งที่จริงและไม่จริงโดยที่ผู้อื่นไม่ยินยอม รวมถึงพฤติกรรมกลุ่มที่รวมกลั่นแกล้งหรือโจมตีบุคคลอื่นอย่างเฉพาะเจาะจง ตัวอย่างการประทุษร้ายผู้อื่นบนโลกไซเบอร์ ได้แก่ มิติทางด้านเพศ รูปร่าง สีผิว รสนิยม เชื้อชาติ ศาสนา สถาบันการศึกษา ฐานะ ความสามารถ ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่ไม่น่าพึงประสงค์ ทั้งนี้ผลการสำรวจของเครือข่ายปกป้องเด็กและเยาวชนลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคมร่วมกับศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน(ชาย) บ้านกาญจนาภิเษก มูลนิธิเครือข่ายครอบครัวและ

เครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กร้อยละ 91 เคยถูก “บูลลี่” ด้วยวิธีการตบหัว ล้อ บุกพาร์ พุดจาเหยียดหยาม และอื่น ๆ เช่น นินทา ต่ำ ทอ ชกต่อย ล้อปมด้อย พุดเชิงให้ร้าย เสียดสี กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ และยังพบว่าร้อยละ 43 ของเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งมีความคิดที่จะตอบโต้เอาคืน โดยเด็ก ร้อยละ 68.93 มองว่า การบูลลี่เป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง และต้องการให้สถานศึกษามีบทลงโทษที่ชัดเจน (bangkokbiznews, 2563)

การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ผลกระทบต่อผลกระทบจากความรุนแรงในสื่อกับมิติทางจริยธรรมการสื่อสาร

Matthew Williams และ Olivia Pearson (2016) กล่าวถึง ผลกระทบต่อเหยื่อที่เกิดจากการถูกประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ ดังนี้

1) การเกิดภาวะซึมเศร้า ผู้ตกเป็นเหยื่ออาจมีอาการหดหู่ สะเทือนใจ ซึมเศร้า สิ้นหวัง และหมดกำลังใจในการดำรงชีวิต

2) การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้ตกเป็นเหยื่อรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีคุณค่าลดลง

3) ความหวาดกลัว ผู้ตกเป็นเหยื่อรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองไม่ปลอดภัยมากกว่าการกลั่นแกล้งธรรมดา เนื่องจากผู้กระทำมักปกปิดตัวตนที่แท้จริงจึงไม่ทราบว่าเป็นผู้กลั่นแกล้ง

4) การแยกตัวออกจากสังคมหรือมีปัญหา ด้านมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น เนื่องจากผู้ถูกกระทำเกิดความกลัว ระแวง และไม่ไว้วางใจผู้อื่น ดังนั้น ผู้ตกเป็นเหยื่อจึงมักแยกตัวออกจากสังคม รู้สึกเหงา โดดเดี่ยว และไม่ได้รับการเหลียวแล รวมทั้งอาจรู้สึกหมดคุณค่าในตัวเอง และถูกตัดออกจากกลุ่ม

5) การทำร้ายตัวเอง เนื่องจากการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์เป็นการกระทำที่มุ่งหมายต่อสภาพจิตใจของตัวเหยื่อซ้ำ ๆ ต่อเนื่องและเป็นระยะเวลานาน

6) การฆ่าตัวตาย ผู้ตกเป็นเหยื่อมีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตาย เนื่องจากมีสาเหตุหลักมาจากความอับอายและทุกข์ทรมานจากการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์

จากผลกระทบดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทั้งตามหลักปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและประเด็นด้านกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล โดยหลักการนี้ถือได้ว่าการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับมิติด้านจริยธรรมและการรับผิดชอบทางกฎหมายอย่างเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม คำถามที่น่าสนใจประการหนึ่งเกี่ยวกับการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์คือประวัติศาสตร์ความรุนแรงของการใช้สื่อต่างๆ ที่เคยนำเสนอปรากฏการณ์ความรุนแรงสู่ความคุ้นชินที่อบรมบ่มเพาะแก่คนในสังคม อันเป็นที่มาของการแปรสู่ประเด็นทางจริยธรรมการสื่อสาร ทั้งนี้ David Trend (2007) เสนอว่า สื่อได้มีการนำเสนอภาพตัวแทนของความรุนแรงจนเป็นรากหลักทางวัฒนธรรมดังเช่นการเล่าเรื่องที่มีแก่นเรื่องที่มีความรุนแรงนับตั้งแต่งานวรรณกรรมพื้นบ้าน ปรัมปราคติที่เก่าแก่ในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งการแสดงออกผ่านงานทางศิลปะ นิทานพื้นบ้าน การสื่อสารการแสดงต่าง ๆ ในละครไทยมีการใส่ร้ายป้ายสี การกลั่นแกล้งให้อีกฝ่ายเป็นตัวตลก รวมทั้งประเด็นของความอัปโชคทางสรีระหรือความพิกลพิการของมนุษย์ ผู้ที่ถูกหัวเราะเยาะมักเป็นคนไม่สวยหรือไม่สมประกอบในทางใดทางหนึ่ง อารมณ์ขันในลักษณะนี้ ฝ่ายผู้หัวเราะเยาะจึงมีฐานะเหนือกว่าอีกฝ่ายที่ถูกหัวเราะเยาะ เหล่านี้ถือเป็นความรุนแรงในสื่อที่ปรากฏมาอย่างต่อเนื่องยาวนานจากยุคสื่อสารมวลชนจนถึงยุคสื่อใหม่ ความรุนแรงทางสื่อได้เข้าสู่การนำเสนอเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์จนเกิดความพรมั่วระหว่างจินตนาการกับโลกแห่งความเป็นจริง อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน

เมื่อหันกลับมามองฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในสื่อออนไลน์ ได้แก่ คนอ่านในฐานะผู้รับสารและผู้ส่งสาร เป็นผู้ร่วมแบ่งปันและผู้สนับสนุนที่ร่วมแสดงปฏิสัมพันธ์ทั้งการกดไลค์และแชร์ต่อ รวมทั้งบุคคลในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ

นักการเมือง ผู้สื่อข่าว ล้วนมีความสำคัญในการผลักดันให้เกิดการแพร่กระจายและการสกัดกั้นสารที่รุนแรงและไม่พึงประสงค์ ในกรณีการกลั่นแกล้งทางโลกออนไลน์จะเกี่ยวข้องทั้ง ผู้โพสต์ข้อความและ/หรือภาพ ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง สังคมซึ่งเป็นมิติของบุคคลที่สาม สถาบันทางครอบครัว การศึกษา สังคม และกฎหมาย ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ต้องใส่ใจต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ โดยมีมิติทางจริยธรรมเป็นรากฐานก่อนจะมุ่งสู่ประเด็นทางข้อกฎหมาย

มิติทางจริยธรรมที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์เกิดขึ้นกับผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อ หลักจริยธรรมเชิงหน้าที่ของอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) จะเน้นศักดิ์ศรีของมนุษย์และสิทธิของมนุษย์ที่จะได้รับความเคารพ ศักดิ์ศรีและสิทธิดังกล่าวมาจากอิสรภาพของมนุษย์หรือมีพื้นฐานมาจากความสามารถที่จะฝันความปรารถนาและทำตามเหตุผล ทำตามกฎศีลธรรมที่เป็นสากล การมีชีวิตอิสระในความหมายนี้ถือเป็นศักดิ์ศรีของมนุษย์ กฎศีลธรรมดังกล่าวเป็นกฎที่เป็นกลาง เป็นสากล ไม่อิงอยู่กับลักษณะเฉพาะหรือสถานการณ์เฉพาะของปัจเจก (เนืองน้อย บุญเนตร, 2544) หลักดังกล่าวเป็นหลักที่ว่า “จงอย่าใช้เพื่อนมนุษย์เป็นเครื่องมือเพื่อการใด” Kant ได้กล่าวถึงหลักการในการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ว่า “มนุษย์หรือพูดกว้าง ๆ สัตว์ที่มีเหตุผลอื่นใด ย่อมดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นจุดหมายในตัวเอง มิใช่เป็นแต่เพียงเครื่องมือที่ถูกนำไปใช้เพื่อสนองความประสงค์ใด ๆ”

จากหลักการข้างต้นของ Kant อาจพิจารณาได้ว่า การสื่อสารที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่ขัดต่อจริยธรรม นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ซึ่งรับรองหลักการที่ว่า “ศักดิ์ศรีและสิทธิที่มวลมนุษยชาติมีอยู่อย่างเท่าเทียมกันและที่มนุษย์ไม่อาจสละทิ้งไปเสียได้ เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพของโลก” เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการนับถือ

ศาสนา เสรีภาพในการศึกษาอบรม รวมทั้งสิทธิใน
ความเป็นอยู่ส่วนตัวด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการสื่อสารและการ ประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์

สิทธิในการสื่อสารถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่
บุคคลพึงมีและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เป็น
สิทธิที่มีอาจล่วงละเมิดได้ อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิ
ทางการสื่อสารจำเป็นต้องใช้ควบคู่กับความ
รับผิดชอบต่อบุคคลอื่นและสังคม บนหลักของความดี
ที่เพื่อนมนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน แม้ว่าบุคคลทุกคนจะมี
เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งรวมถึงการแสดงความคิด
เห็นในสื่อสังคมออนไลน์ แต่ย่อมต้องเคารพสิทธิ
ความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นด้วย วนิดา แสงสารพันธ์
(2547) กล่าวถึง สิทธิมนุษยชนว่า หมายถึงบรรดา
สิทธิและเสรีภาพที่ถือกันว่าติดตัวมนุษย์ทุกคนมา
ตั้งแต่เกิด เป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์แต่ละ
คน และเป็นสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของ
มนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้รับรองสิทธิเสรีภาพ
ในการสื่อสารไว้ในมาตรา 36 ว่า “บุคคลย่อมมี
เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใดๆ
การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคล
สื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ
เพื่อให้ล่วงรู้ หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน
จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมี
เหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ” เรื่องนี้
สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
(Universal Declaration of Human Rights) ค.ศ.
1948 ซึ่งประเทศไทยร่วมรับรองปฏิญญานี้ในการ
ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ สมัยที่
3 ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่
10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) โดยปฏิญญา
สากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ยืนยันหลักการ
ที่ว่า “ศักดิ์ศรีและสิทธิที่มวลมนุษย์มีอยู่อย่างเท่า
เทียมกันและที่มนุษย์ไม่อาจสละละทิ้งไปเสียได้ เป็น

รากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพ
ของโลก” เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการนับถือศาสนา
เสรีภาพในการศึกษาอบรม รวมทั้งสิทธิในความ
เป็นอยู่ส่วนตัวด้วย ทั้งนี้ โดยมีปฏิญญาสากลว่าด้วย
สิทธิมนุษยชนข้อ 12 ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการ
คุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลว่า
“บุคคลใด ๆ จะถูกแทรกสอดโดยพลการในความ
เป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัว ในเคหสถาน การส่งข่าว
สื่อสารตลอดจนการโจมตีต่อเกียรติยศและชื่อเสียง
ของบุคคลนั้นจะทำได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความ
คุ้มครองตามกฎหมายจากการสอดแทรกและโจมตี
ดังกล่าว”

จากหลักการข้างต้น คณาธิป ทองรวีวงศ์
(2555) เห็นว่าไม่ว่าบุคคลใดก็ไม่อาจถูกละเมิดและ
ถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัวของตนเองหรือ
ครอบครัวหรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่
ชอบด้วยกฎหมาย และจะทำให้บุคคลใดเสียชื่อเสียง
ถูกดูถูก ลบหลู่เกียรติโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้
บุคคลทุกคนจึงมีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย
ต่อการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัว แต่อย่างไรก็ดี
สิทธิในความเป็นส่วนตัวนั้นอาจพัฒนาเปลี่ยนแปลง
ไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย
เช่น การติดต่อสื่อสารของมนุษย์ยุคปัจจุบันที่สื่อ
สังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางทั้งจาก
การใช้คอมพิวเตอร์และ โทรศัพท์เคลื่อนที่ให้เกิด
พฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นการรบกวนความเป็นส่วนตัว
ส่วนตัวของผู้อื่นจากการใช้สังคมออนไลน์ ดังนั้น สิทธิ
ในความเป็นส่วนตัวจึงหมายถึงรวมถึงสิทธิในการที่
บุคคลจะไม่ถูกรบกวนจากการใช้สังคมออนไลน์ด้วย
เนื่องจากบุคคลย่อมมีสิทธิในการตัดสินใจว่าจะถูก
กล่าวถึงหรือเผยแพร่ข้อมูลของเขาในระบบสังคม
ออนไลน์หรือไม่เพียงใด เพราะบุคคลทุกคนมีสิทธิใน
การจำกัดการเข้าถึงข้อมูลเรื่องราวของตนในเว็บไซต์
เครือข่ายสังคมออนไลน์ และบุคคลทุกคนมีสิทธิไม่ถูก
คุกคามจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์

เมื่อพิจารณาจากคดีเกี่ยวกับการประทุษร้าย
บนโลกไซเบอร์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยลักษณะ

ของการกระทำความผิดนั้น ผู้กระทำสามารถกระทำความผิดได้โดยง่าย แต่ยากที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดอย่างชัดแจ้ง บางครั้งการกระทำนั้นทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อเกิดความอับอายและบอบช้ำทางจิตใจ ไม่กล้าบอกใคร หรือไม่กล้าแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ผลกระทบดังกล่าวข้างต้นอาจส่งผลให้ผู้ตกเป็นเหยื่อมีอาการซึมเศร้า ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง กลัวและหวาดระแวง แยกตัวออกจากสังคม จนกระทั่งทำร้ายตัวเอง และในที่สุดผู้ตกเป็นเหยื่ออาจตัดสินใจฆ่าตัวตาย เนื่องจากจิตใจกระทบกระเทือนทางจิตใจ เพราะถูกใช้ข้อความคำทอ หรือใส่ร้าย รวมถึงภาพจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศของผู้ตกเป็นเหยื่อออกเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถแพร่และแชร์ข้อความหรือภาพได้อย่างรวดเร็วทั่วโลก ภายในระยะเวลาอันสั้นและทำได้อย่างต่อเนื่อง และแม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นในโลกออนไลน์แต่สามารถส่งผลกระทบต่อผู้ตกเป็นเหยื่อในโลกแห่งความจริง ดังนั้น ถึงแม้ว่าสังคมออนไลน์ จะเป็นสื่อที่สามารถใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีการกำกับดูแลผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ตามมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์อย่างเป็นรูปธรรม

จากแนวคิดดังกล่าว การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์จึงไม่ใช่มิติของการสื่อสารระหว่างบุคคล หากแต่เป็นประเด็นทางสังคมในโลกยุคสื่อดิจิทัลที่ไม่อาจยอมรับการสื่อสารผ่านสื่อที่เป็นการคุกคามกลั่นแกล้งบุคคลใดๆ ได้ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงทางการสื่อสารที่จะส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจและการเคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ที่เพื่อนมนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน ดังนั้น มิติทางกฎหมายจึงจำเป็นต้องได้รับการทบทวนเพื่อคุ้มครองบุคคลที่ถูกประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ โดยไม่จำกัดตีความตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นรายกรณี

การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์สู่การทบทวนแนวคิดเพื่อความรับผิดชอบทางกฎหมาย

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทย พฤติกรรมที่เป็นการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์นั้นยังไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติให้เป็นความผิดแต่อย่างใด เมื่อมีการกระทำความผิดจึงต้องนำกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่มาปรับใช้ เช่น กฎหมายลักษณะละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งไม่รวมถึงการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจ ประมวลกฎหมายอาญา ในความผิดฐานหมิ่นประมาท ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงบางลักษณะของการกระทำที่เป็นการกลั่นแกล้งทางสังคมออนไลน์ จึงไม่สามารถลงโทษผู้กระทำการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ได้ รวมถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 แม้ปัจจุบันจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว และมีผลบังคับใช้แล้ว แต่ก็ยังคงมีช่องว่างในการใช้และการตีความอยู่มาก ดังนั้น จึงไม่สามารถใช้บังคับกรณีที่บุคคลถูกละเมิดความเป็นส่วนตัวผ่านทางสังคมออนไลน์ได้ เช่น การละเมิดด้วยข้อความ ถ้อยคำ หรือรูปภาพที่ก่อให้เกิดความรำคาญใจ ซึ่งไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 14 ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแต่อย่างใด

สำหรับทัศนคติของสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์นั้น ถือได้ว่าประชาชนมีการรับรู้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกฎหมายรับรองหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์อย่างชัดเจน เพราะคนไทยส่วนใหญ่มองว่าการกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการกลั่นแกล้งหรือหยอกล้อกันเพื่อสร้างมิตรภาพระหว่างกันในกลุ่มเพื่อนฝูงมากกว่าที่จะรู้สึกว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงและสมควรได้รับโทษตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อเกิดประเด็นการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ ผู้กระทำอาจต้องรับผิดชอบทางกฎหมายในส่วนที่

เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว โดยสามารถประมวลกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ในส่วนของบทลงโทษในทางกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ที่มีอยู่แล้วนั้น แม้ยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีการกลั่นแกล้งหรือการละเมิดความเป็นส่วนตัวของเหยื่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้งยังไม่มีกรณีศึกษาในประเด็นนี้ และกรณีการนำเข้าข้อมูล ถ้อยคำหรือรูปภาพที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญใจยังไม่ถึงขนาดที่จะเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 14 แต่อย่างใด เนื่องจาก องค์ประกอบความผิดตามมาตรา 14 นั้นมุ่งเอาผิดกับการกระทำต่อทรัพย์สินที่ชัดเจนขึ้น มิได้ตีความเอาผิดจากการดูหมิ่น หรือการหมิ่นประมาท แต่ยักรวมถึงการนำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จที่น่าจะทำให้เกิดความเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ และความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีบทบัญญัติที่เชื่อมโยงความผิดจากกรณีการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ ได้ซึ่งประมวลได้ดังนี้

1) การโพสต์ด่าว่าผู้อื่น เรื่องที่ไม่เป็นจริง ขาวลือ หลอกลวง และทำให้เกิดความซุลมุนวุ่นวาย ผู้อื่นเสียหาย เดือดร้อน มีโทษจำคุก 3 ปี ปรับ 200,000 บาท

2) การนำภาพและคลิปวิดีโอของบุคคลทั้งที่มีชีวิตและเสียชีวิตมาเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต และยักรนำมาดัดแปลง ตัดต่อ จนทำให้เกิดความเสียหาย สร้างความเดือดร้อน หากบุคคลในภาพนำไปฟ้องร้องดำเนินคดี บุคคลที่ถ่ายภาพ หรือนำภาพนั้นไปแชร์ต่อ ก็จะมีโทษจำคุก 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำและปรับ

3) การโพสต์ภาพโป๊ เปลือย สิ่งลามก อนาจารทั้งหลายมีโทษจำคุก 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท

4) การส่งภาพหรือข้อมูลใดๆ อันเป็นการรบกวนผู้อื่น เช่น การฝากร้านค้าในเฟซบุ๊ก ไลน์ หากมีการฟ้องร้อง ก็จะมีโทษปรับไม่เกิน 200,000 บาท

5) การโพสต์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยไม่ปิดบังใบหน้า ยกเว้นเป็นการเชิดชู ชื่นชม อย่างให้เกียรติ

6) การเข้าใช้มือถือ คอมพิวเตอร์ เฟซบุ๊ก ไลน์ ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต มีโทษจำคุก 6 เดือน

7) การเจาะระบบคอมพิวเตอร์ หรือมือถือ เพื่อเอาข้อมูลไปเผยแพร่ให้คนอื่น มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี

แม้บทบัญญัติดังกล่าวจะตีความเชื่อมโยงเพื่อเอาผิดต่อพฤติกรรมการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ได้ แต่มีพฤติกรรมบางลักษณะที่เป็นช่องว่างและความไม่ชัดเจนในการใช้กฎหมายนี้ เช่น ข้อความที่ก่อให้เกิดความรำคาญในประเด็นเกี่ยวกับเรื่อง เพศ รูปร่าง สีผิว รสนิยม เชื้อชาติ เป็นต้น

2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับความผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ได้บัญญัติสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ถูกระทำความละเมิดที่ได้รับความเสียหายตาม มาตรา 420 และ 423 ดังนี้

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

มาตรา 423 ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริง เป็นที่เสียหาย แก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขา เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิด

แต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริงแต่หากจะควรรู้ได้

จากบทบัญญัติมาตรา 420 และ 423 ดังกล่าว ได้กำหนดขอบเขตของพฤติกรรมการละเมิดเป็นภาพกว้าง ซึ่งยังไม่ใช่บทบัญญัติที่ตราขึ้นโดยเฉพาะเจาะจงเพื่อใช้บังคับแก่กรณีการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ โดยความผิดฐานละเมิดนั้นผู้เสียหายอาจเรียกร้องค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินได้ เช่น การให้แก้ไขข่าวเพื่อให้ชื่อเสียงกลับคืนดี แต่ก็ไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้ ในขณะที่ความเสียหายจากการถูกลั่นแกล้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกรกระทำในลักษณะเรื้อรังและยากที่จะเยียวยาให้หายได้ทันที อีกทั้งกฎหมายไทยมิได้ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ดังเช่นในต่างประเทศ ดังนั้น ภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงตกเป็นของโจทก์ (ผู้เสียหาย) โดย ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้เสียหายจากการกระทำเช่นนั้น ซึ่งการกระทำ ความผิดฐานดังกล่าวเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก อีกทั้งกรณีผู้กระทำความผิดมิได้ระบุตัวตน ย่อมยากที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

3. ประมวลกฎหมายอาญา ส่วนความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 326 มาตรา 328 และความผิดฐานดูหมิ่นมาตรา 393 โดยมีบทบัญญัติดังนี้

มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการปาวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำความ

ระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

มาตรา 393 ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากบทบัญญัติข้างต้น การลงภาพหรือข้อความที่มีลักษณะเป็นการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์นั้น มีข้อพิจารณาในส่วนของการกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดได้ 2 ประการ ดังนี้

1) การลงภาพหรือข้อความที่มีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาทอาจเข้าองค์ประกอบของความผิดในข้อหาหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 และ 328 ได้ หากเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม แต่หากกรณีที่ผู้ใส่ความกล่าวแก่บุคคลนั้นเป็นการส่วนตัวผ่านช่องทางสนทนาส่วนบุคคล เช่น ช่องสนทนาส่วนตัวของโปรแกรม Inbox, Facebook ช่อง สนทนาส่วนบุคคลทางโปรแกรม Line หรือ กล่าวคำทอผู้อื่นผ่านทางจดหมายออนไลน์ E-mail เป็นต้น กรณีดังกล่าวจะไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาทในทางอาญา แต่จะเข้าข่ายองค์ประกอบฐานดูหมิ่นตามมาตรา 393 รวมทั้งในกรณีที่ข้อความนั้นๆ ไม่ได้แสดงพฤติกรรมอันเป็นข้อเท็จจริงก็เป็นการดูหมิ่นได้

2) การลงภาพหรือถ้อยคำที่จะเข้าองค์ประกอบอันจะเป็นความผิดอาญาข้อหาหมิ่นประมาทนั้นต้องประกอบด้วยรูปภาพ ข้อความหรือถ้อยคำ อันส่งผลกระทบทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ซึ่งในทางปฏิบัติมีปัญหาว่าหากรูปภาพหรือข้อความดังกล่าว “มิได้ถึงขนาด” ที่ทำให้ผู้อื่นนั้นต้องเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง แต่อาจเพียงทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่สบายใจ อึดอัดใจ รู้สึกต่ำต้อย ลดทอนคุณค่าในตนเองลง ดังนั้นการกระทำนั้นก็ไม่อาจเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทที่จะเอาผิดแก่ผู้กระทำการกลั่นแกล้งนั้นได้ รวมทั้งอาจยังไม่เข้าข่ายฐานดูหมิ่นได้ดังเช่น การแกล้งแหย้ในเรื่องทางด้านเพศ รูปร่าง สีผิว รสนิยม เชื้อชาติ ศาสนา สถาบันการศึกษา ฐานะ ความสามารถ เป็นต้น

บทสรุป

สังคมออนไลน์เปรียบเสมือนดาบสองคม หากผู้ใช้ขาดจริยธรรมการใช้สื่อและไม่รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น อีกทั้งไม่ระมัดระวังในการสื่อสาร จะทำให้สังคมออนไลน์กลายเป็น “สังคมอันตราย” ทั้งนี้ ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต้องตระหนักว่าก่อนโพสต์ข้อความ รูปภาพหรือคลิปวิดีโอใด ๆ จำต้องตระหนักถึงผลอันไม่พึงปรารถนาที่จะตามมา ทั้งในแง่การสื่อสารระหว่างบุคคลและการรับผิดทางกฎหมาย อันอาจจะตามมาจากการกระทำผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น ละเมิด เพราะหากโพสต์ผิด ผลในการรับผิดในคดีอาญาคือ อาจจะต้องโทษถึงจำคุกได้

การประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ แม้ไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายไว้โดยตรง แต่ถือเป็นรากฐานของความรุนแรงทางการสื่อสารทั้งในแง่การสื่อสารระหว่างบุคคลจนถึงการสื่อสารมวลชน อันเนื่องจากพื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะมีความกำกวมซ้อนทับ และอาจนำไปสู่ประเด็นทางด้านจริยธรรมเชิงหน้าที่ในทัศนะของ Kant อันเกิดจากการใช้เพื่อนมนุษย์เป็นเครื่องมือเพื่อการใด ๆ ในกรณีที่มีความผิดชัดเจนตามบทบัญญัติทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเช่น กฎหมายว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่น และละเมิด รวมทั้งพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ การรับผิดทางกฎหมายอาจตามมาอย่างมีอาจเสี่ยงได้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา

ผลจากความเสียหายต่อบุคคลจากการถูกประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์อาจมีทั้งผลในระยะสั้นและผลทางจิตใจในระยะยาวเช่น การเกิดภาวะซึมเศร้า การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หวาดกลัว การแยกตัวออกจากสังคม การทำร้ายตัวเอง และอาจรุนแรงถึงการฆ่าตัวตาย ดังนั้น กลไกการควบคุมทางสังคมทั้งในระดับสถาบันครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานที่ทำงาน ตลอดจนสังคมในวงกว้างควรได้รับความสนใจทั้งในระดับปัจเจกบุคคลจนถึงสถาบันด้านกฎหมายของประเทศ ซึ่งปัญหาสำคัญคือ การไม่มีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์คือ การไม่มีบทกฎหมายเป็นการเฉพาะ กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันที่บังคับใช้ได้ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาทและความผิดฐานดูหมิ่น ความผิดฐานละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ แต่จากการศึกษาพบว่ากฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ยังไม่เพียงพอในการป้องกันและควบคุมการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ เนื่องจากไม่ครอบคลุมพฤติกรรมการทำผิดในหลาย ๆ กรณี ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนะในเชิงรูปธรรมดังนี้

1) ควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎหมายหรือตราเป็นพระราชบัญญัติฉบับใหม่เพื่อให้มีกฎหมายสำหรับบังคับใช้กับความผิดลักษณะเฉพาะได้ และสามารถเยียวยาผู้ถูกกลั่นแกล้งอย่างเหมาะสมไม่ว่าทางกายหรือจิตใจและควบคุมการกระทำของผู้กระทำความผิดเช่นว่านั้น ให้งดเว้นการกระทำและจะต้องรับโทษหนักขึ้นหากมีการกระทำความผิดซ้ำ รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานที่มีอยู่มีบทบาทหลักในการป้องกันและควบคุมการกระทำความผิดทางโลกออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้อำนาจในการใช้บังคับกฎหมายอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

2) หน่วยงานที่มีภารกิจสนับสนุนโครงการเพื่อสังคม เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ควรสนับสนุนโครงการณรงค์เพื่อยับยั้งการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนในสถานศึกษาเป็นกลุ่มหลัก

3) ทุกคนในสังคมต้องช่วยกันในการลดการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์ โดยการไม่สนับสนุนการกระทำผิดดังกล่าวและต่อต้านการประทุษร้ายบนโลกไซเบอร์อย่างจริงจัง เช่น การใช้สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนอย่างสร้างสรรค์ ไม่

ก่อให้เกิดความกระทบต่อสิทธิของผู้อื่น ร่วมกัน
ส่งเสริมค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคม

ออนไลน์โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

เอกสารอ้างอิง

- คณาธิป ทองรวิวงศ์. (2555). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว: ศึกษากรณีการ
รบกวน สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคม. *วารสารวิชาการสมาคม
สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 18(1), 39-51.
- นภาพรณ อาษาเพชร. (2560). การรังแกผ่านโลก โซเชียล ความรุนแรงที่ต้องแก้ไขและนวัตกรรมการจัดการปัญหา
วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม, 5(1), 100-106.
- นิธิดา แสงสิงแก้ว. (2561). *สื่อสาร และผู้คนในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. ปทุมธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนืองน้อย บุญยเนตร. (2544). *จริยศาสตร์ตะวันตก ค้านท์ มิลล์ ฮอบส์ รอลส์ ชาร์ป*. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิจิตรา เพชรปารี. (2562). *การกลั่นแกล้งบนโลก โซเชียล*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2563 จาก
<https://www.thaihealth.or.th>.
- ราชบัณฑิตสภา. (2563). *พจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตสภา*. กรุงเทพฯ: กองธรรมศาสตร์และ
การเมือง.
- วนิดา แสงสารพันธุ์. (2547). *หลักกฎหมายสื่อสารมวลชน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมภพ แจ่มจันทร์ (2561) *นักจิตวิทยาเผย Cyberbullying นำพาสู่โรคซึมเศร้า*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2563 จาก
<https://www.youtube.com/watch?v=ClgzGl9>
- สิโรตม มณีแอต และ ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2562) การกลั่นแกล้งบนโลกโซเชียล: การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสกัด
กั้นในโรงเรียน. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 7(2), 46-67.
- Bangkokbiznew. (2563). *พฤติกรรม “บูลลี่” เด็กไทยติดอันดับ 2 ของโลก*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2563 จาก
<https://www.bangkokbiznews.com>
- David Trend. (2007). *The myth of media violence: a critical introduction*. Malden Massachusetts:
Blackwell Publishing.
- Matthew Williams and Olivia Pearson. (2016). *Hate crime and bullying in the age of social media*.
Retrieved January 20, 2020, from pdfs.semanticscholar.org.
- Shaheen Shariff. (2008). *Cyber bullying issues and solution for the school the classroom and the
home*. New York: Routledge.